

Opplæring uten vafler

Jens Petter Gitlesen

Jens Petter Gitlesen

- Far til fire jenter.
- Emilie er 8 år og har Downs syndrom
- Fattet interesse for atferdsanalyse rett etter Emilie kom til.
  - Marci J. Hansons bok "Teaching the Infant With Down Syndrome: A Guide for Parents and Professionals"
  - "Meg-boka" av Lovås
  - Nyttige råd fra Børge Holden, ubrukelige råd fra andre psykologer
- Fikk omsider et rimelig bra tilbud i barnehagen
- Kamp om spesialundervisningens innhold ved skolestart
- Aktiv i Norsk Forbund for utviklingshemmede (NFU)
  - Har bistått i mange klagesaker på skole- og sosialfeltet

Målvalg og overordnede prosedyrer for å sikre en god videregående opplæring

Fokus på legale rammer, plikter og muligheter for å fremme en meningsfull opplæring

Erfaring med videregående skole

- Fikk tre klagesaker på retten til utvidet tid i videregående skole
- Sakene viste skremmende forhold:
  - Elevene manglet sakkyndig vurdering
  - Elevene manglet overordnede opplæringsmål
  - Elevene som krevde spesialistkompetanse, fikk ikke dette
  - Opplæringen var ikke samordnet med det øvrige tjenestetilbudet
- Fylkesmannen opphevet alle tre vedtakene

Sigve får likevel fortsette på skolen

Psykisk utviklingshemmede Sigve Haaland får lov til å fortsette å gå på Time videregående skole. Det er tredje gang i år at norsk Forbund for Utviklingshemmede vinner fram i en klage sak mot fylket.

Illustrasjon: Publisert 13.09.2016 06:57 - Oppdatert: 13.09.2016 06:57

Partiøst: Børskjeden kom tre uker etter skolestart. Fylkesmannen har gått tilbake på eget vedtak og opphever Rogaland fylkeskommunes vedtak.

- Vi netter oss etter fylkesmannen. Så snart forholdene på skolen er klare, kan eleven begynne opplæringen, sier Magne Hoppå, fylkesdirektør for opplæring.

Olav Haaland, mor til Sigve, er lettet.

- Men vi har ventet litt for lenge. Sigve har mistet en måned av undervisningen. Jeg føler at skolen har blitt tvunnet, sier hun.

Norsk Forbund for Utviklingshemmede i Rogaland (NFU) led av Jens Petter Gitlesen, fikk Sigves forældre med å klage på det første vedtaket fra fylkeskommunen.

Sigve Haaland, mor til Sigve Haaland, som er 15 år gammel, har klaga på fylkeskommunen. Foto: Jens Petter Gitlesen

Klagesaker
Hverkløver eleven i sammen med fylket, utviklingshemmede Sigve Haaland får fortsette på skolen. Det er tredje år på rad at norsk Forbund for Utviklingshemmede vinner fram i en klage sak mot fylket.

Merke opplæring
Fylkeskommunen skal utgi en plan for eleven og elevenes opplæring. Det er en del av opplæringsloven rett på skolen. Det er en del av opplæringsloven rett på skolen. Det er en del av opplæringsloven rett på skolen.

7) Siste kokalt

Heran sett viloen i fetteh
Kasapen Orit vil seg maring
til en kloghet 23 firsindret
for porsnermalning fra skolen.

4. 107 701

Illustrer Brevlere

Herunder til den 45. Et punkt i
som den ferdigste studiet og
mensyktabylke i Langelid på
er 13. 107 701

Politet på det

kastet er var den runde ber
vokstene. Illustrerte med
Antikvitet i 107 701

4. 107 701

15 måneder for 3 Bg, has

Et utvokstene (20) 107 701
og tre måneder i kloghet for 2 Bg
hoved 5. 107 701

4. 107 701

Parapsykologi i fylkeskommunen

Nye tyder på at sakkyndige vurderinger i fylkeskommunen utarbeides uten kontakt med eleven.

Denne våren har jeg stiftet kjensskap til den videregående skolen. Jeg har hjulpet foreldre med klager på vurdering om 4. og 5. år i videregående skole. Arbeidet har gitt meg innsett i fylkeskommunens sakshandling. Arbeidet var nyttig og viser at NFU har hadde et sterkt fokus på fylkeskommunen og den videregående opplæringen. Slike fylkesmannen og Statens utdanningskontor har tidligere kritisert fylkeskommunens sakshandling, uten at dette har hatt virkning.

Enkeltvedtakene var begrunnet i sakkyndige vurderinger. Forfatterne av disse var sjelden for foreldrene. I ett tilfelle otte skolen spørsmål ved om PPT overhadde hadde vært i kontakt med eleven. Ingen av de mange instansene som var involvert rundt eleven hadde hatt kontakt med sakkyndig. Slike foreldrene, ikke lærerne, ikke fylketingsgjestene logoped eller fysioterapeut, ikke den medisinske ekspertisen, ikke synspedagogen fra kompetansesenteret og heller

Det fremgår av sakdokumentene at det ikke er utarbeidet individuell plan etter helseopplæringsplan for (jf. Forskrift om individuelle planer, fastsett av Sosial- og helsedepartementet 08.06.01). En slik plan kunne etter Fylkesmøtens skjønn, ha vært et godt redskap i arbeidet med å fastsette overordnede mål for hjelpen til , og også god grunnlag for å klare innretning av opplæringsplanene. Det er vårt syn at en av årsakene til vanskene med å gjøre en god vurdering av lovens andre vilkår, kan være at målforskriftene i de individuelle opplæringsplanene er for generelle til å gi et godt grunnlag for en slik vurdering. Det er imidlertid fylkeskommunens ansvar å sikre at slike opplæringsplaner har forøvrigt lovlig, og mangler ved planene kan ikke brukes som begrunnelse for å avvise søknad om et fjerde år. IOP for 2005/06, halvårsrapport for våren 2006 og sakkyndig vurdering for innvilgelse av et ekstra 4. år var for øvrig ikke vedlagt saken. Det kan se ut til at disse dokumentene heller ikke var vedlagt søknaden. Fylkesmøtet legger således til grunn at de ikke har vært en del av fylkeskommunens grunnlagsmateriale for å fatte vedtaket. Fylkesmøtet har fått IOP for 2005/06 utlevert fra skolen. I tillegg fikk vi på forespørsel oversendt kopi av kompetansebevis, attester fra kontaktlærer Margrethe Haugen, utlevert fra møte 29.05.06 mellom foresatta, skole, kommuner og arbeidsplass. Skolen kunne ikke finne noen sakkyndig vurdering vedr. søknad om et 4. skoleår.

Etter det Fylkesmøtet kan se, har sakkyndig instans gjort sine vurderinger med utgangspunkt i generelle målforskrifter i individuelle opplæringsplaner og sknader. Det er ikke som standard til målforskriftene relevans og "treffikkerhet" med tanke på å finne ut om eleven har tilstrekkelig arbeidsferdighet og hjerneevne til å gjennomføre et fjerde år i skolen. Det er således Fylkesmøtets vurdering at vedtaket om avslag på søknad om et fjerde skoleår er fattet uten at saken er tilstrekkelig opplyst, jf. forvaltningslovens § 17.

Jente

- Downs syndrom uten tilleggspoblemer
- Snakker forståelig, men snakker lite til ukjente; svak tale
- Leser enkelt ord og enkle setninger

Skoletilbud

- Ingen sakkyndig vurdering de 5 årene på vgs.
- Ingen overordnede opplæringsmål
- Plassert i gruppe med to andre. Den ene språkløs og utaggerende, den andre språksvak og svært tilbaketrukket.

TID	MORNING	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG
100	Morgenarbeid/ Løsgjeldning	Morgenarbeid/ Dagglevegging	Morgenarbeid/ Arbeidsretning	Morgenarbeid/ Lagarbeid	Morgenarbeid/ Dagglevegging
045	Individuell norsk	Norsk	Levning	Kjolden	Individuell
045	Matte/ prosjektering	Individuell norsk	Levning	Kjolden	Vurdering
10	Norsk/ drø data	Individuell matte	Levning	Kjolden	Vurdering
110	Lunch	Lunch	Lunch	Lunch	Lunch
1140		gjen	Levning	svømming	Norsk
1225	Farming	Farming			

Jente

- Arbeidstrening en dag per uke det 4. året
- Fikk 5. år på vgs. for ytterligere arbeidstrening
- Før 5. året fikk hun avslag på plass på bedriften. Skole og bedrift var ikke samordnet

Vedtaket i fylkestinget:

1. Det nedsettes et partsammensatt utvalg bestående av fylkeskommune, kommune og brukerorganisasjoner, deriblant Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU), som skal se på muligheter for bedre samordning mellom bostedskommune og fylkeskommune, og forpliktende rutiner for å ivareta elevene på best mulig måte. Målsettingen skal være å få til en partnerskapsavtale som er forpliktende for å gi elevene et best mulig opplæringsstilbud innenfor rammen av lovverket.
2. Fylkesrådet for funksjonshemmede inviteres til å utpeke aktuelle brukerorganisasjoner til det partsammensatte utvalget.

Vedtak i fylkestinget:

Individuell opplæringsplan skal følge eleven helt fra grunnskolen og bør være klar før skoleåret starter, slik at forutsetningene og eventuelle hjelpemidler da er på plass.

Vi blir holdt for narr!

All Anvedsen er forsvilt. I snart 20 år har Anvedsen kjempet for de utviklingshemmedes rettigheter.

Som far til et kjekt og kvikk jente med Downs syndrom, har faren All Anvedsen har kjempet for datteren sin. Mari går på Kærnesund videregående skole og foreldrene har vært fornøyd med tilbudet datteren har hatt.

- Jeg er imponert over innsatsen til personalet på skolen, sier All Anvedsen.

Familien Anvedsen er godt kjent med opplæringsfeltet. Mange foreldre til utviklingshemmede barn og unge har måttet kjempe frem gode opplæringsforhold til sine barn. En lærer mye av slike konflikter. Men det å være gift med en lærer og spesialpedagog, er heller ingen ukjent i opplæringssektoren. De siste årene har All Anvedsen mest jobbet for andre. Han er nestleder i RIFU sitt landsstyre og har engasjert seg sterkt i flere saker på helse- og sosialfeltet.

For en drøy uke siden mottok familien Anvedsen et

Årets enkeltvedtak

1. Vedtak om spesialundervisningen var ikke utarbeidet i samarbeid med hjemmet.
2. Det var vanskelig å forstå at enkeltvedtaket var et enkeltvedtak.
3. Enkeltvedtaket sa ikke hvilken undervisning eleven skulle få.
4. Enkeltvedtaket inneholdt ikke opplysninger om klagefrister og klageinstanser.
5. Sakkyndig vurdering omtalte ikke lovpålagte forhold. Det skal ligge en sakkyndig vurdering til grunn for vedtaket.
6. Sakkyndig vurdering sa ikke noe om spesialundervisningens omfang, innhold og organisering.

Problemfelt:

- Elevene har ikke læreplan. Det må lages læreplaner for den enkelte eleven
- I grunnskolen er det relativt lett å etablere målsetninger for spesialundervisningen. I vgs. er dette vanskelig
- Målsetningene må være få
- Målsetningene må rettes spesifikt mot livet etter utdanningen
- Opplæringen i vgs. må bygge på erfaringene i grunnskolen

Løsning:

- Planlegging
- Målvalg
- God pedagogikk
- Bruk av et godt lovverk

Atferdsanalyse

- En teoretisk/eksperimentell disiplin:
  1. Grunnleggende begreper etableres
  2. Sammenhenger mellom grunnleggende begreper etableres
- En måte å forstå individers handlinger og endringer i handlingsmønstre

Anvendt atferdsanalyse

- Tiltak for målrettet endring av individers atferd
- Målsetningene må hentes utenfor atferdsanalysen
- Tiltakene søkes innen rammen av en atferdsanalytisk forståelse
- Tiltakene må tilpasses individ og situasjon

Opplæringsloven

- Skolens formålsparagraf: § 1-2
  - Eleven skal læres opp til å mestre livet etter skolegangen
    - Yrke
    - Samfunn
    - Livslang læring
  - Eleven skal læres opp i likeverd og likestilling, åndsfridom og toleranse
  - Opplæringen skal tilpasses den enkelte eleven
  - Opplæringen skal være et samarbeide mellom skole, hjem og alle andre relevante parter

Opplæringsloven

- Retten til utvidet tid i videregående skole, § 3-1
  - Alle har rett til tre år videregående skole. Noen undervisningsløp er fire år
  - Elever på slike utdanningsløp har rett til fire år på videregående skole
  - Elever med spesialundervisning kan ha rett til fem år på videregående skole. Retten utløses hvis elevene kan nå opplæringsmål som følge av utvidet tid i vgs.

Opplæringsloven

- § 3-3. Opplæringsordningen for den videregående opplæringen
  - Opplæringa skal føre fram til
    - studiekompetanse,
    - yrkeskompetanse eller
    - kompetanse på lavere nivå.
  - Fylkeskommunen kan i det enkelte tilfellet godkjenne lærekontrakt/opplæringskontrakt som fastsetter at heile opplæringa, eller en større del av opplæringa enn det som følger av læreplanen, skal skje i bedrift

Opplæringsloven

- Kapittel 5. Spesialundervisning
  - § 5-1 Rett til spesialundervisning
    - De som ikke har tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet
  - § 5-3. Sakkyndig vurdering
    - eleven sitt utbytte av det ordinære opplæringstilbudet
    - lærevanskar hjå eleven og andre særlege forhold som er viktige for opplæringa
    - realistiske opplæringsmål for eleven
    - om ein kan hjelpe på dei vanskanne eleven har innanfor det ordinære opplæringstilbudet
    - kva for opplæring som gir eit forsvarleg opplæringstilbod.

Opplæringsloven

- Kapittel 5. Spesialundervisning
  - § 5-4. Saksbehandlinga i samband med vedtak om spesialundervisning
    - Foreldres rett og skolens plikt til å få behovet for spesialundervisning utredet
    - Brukermedvirkning
  - § 5-5. Unntak frå reglane om innhaldet i opplæringa
    - Reglane om innhaldet i opplæringa i denne lova og i forskrifter etter denne lova gjeld for spesialundervisning så langt dei passar.
    - Det skal utarbeides IOP for elever med spesialundervisning. IOP skal evalueres (minst) hvert halvår
  - § 5-6. Pedagogisk-psykologisk teneste
  - § 5-9. Statens plikt til å sørgje for læremiddel

Opplæringsloven

- § 8-2. Organisering av elevane i grupper
  - Elevane kan delast i grupper etter behov.
  - Gruppene må ikkje vere større enn det som er pedagogisk og tryggleiksmessig forsvarleg.
  - Organiseringa skal vareta elevane sitt behov for sosialt tilhør.
  - Til vanleg skal organiseringa ikkje skje etter fagleg nivå, kjønn eller etnisk tilhør.
  - Kvar elev skal vere knytt til ein lærar (kontaktlærar) som har særleg ansvar for dei praktiske, administrative og sosialpedagogiske gjeremåla som gjeld eleven, mellom anna kontakten med heimen.

Opplæringsloven

- § 13-10. Ansvarsomfang
  - Kommunen/fylkeskommunen/skoleeigaren har ansvaret for at krava i opplæringslova og forskriftene til lova blir oppfylte, under dette å stille til disposisjon dei ressursane som er nødvendige for at krava skal kunne oppfyltast.
  - Kommunen/fylkeskommunen/skoleeigaren skal ha eit forsvarleg system for vurdering av om krava i opplæringslova og forskriftene til lova blir oppfylte.
  - Kommunen/fylkeskommunen/skoleeigaren skal ha eit forsvarleg system for å følgje opp resultatane frå desse vurderingane og nasjonale kvalitetsvurderingar som departementet gjennomfører med heimel i § 14-1 fjerde ledd.

Forskrift til Opplæringsloven

- § 6-19. Den sakkunnige vurderinga (ved særskilt prioriterte utdanningsprogram)
- Den pedagogisk-psykologiske tenesta må sjå til at det ligg føre ei tilstrekkeleg sakkunnig vurdering, jf. § 6-20. Den sakkunnige vurderinga skal gjere greie for
- a) behovet som søkjaren har for spesialundervisning
  - b) problema som ligg til grunn for søknaden
  - c) føresetnader og moglegheiter som søkjaren har for å meistre dei utdanningsprogramma på vidaregåande trinn 1 han eller ho har søkt, og grunngeving for at den sakkunnige tilrår det særskilt prioriterte utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1
  - d) vurdering av om søkjaren eventuelt har føresetnader for å meistre andre utdanningsprogram på vidaregåande trinn 1 enn det utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1 som han eller ho har ført opp som sitt primære val
  - e) opplysningar om tidlegare tiltak og behov for tiltak i vidaregåande opplæring
  - f) utviklingsmoglegheitene for søkjaren i det særskilt prioriterte utdanningsprogrammet på vidaregåande trinn 1 som han eller ho har vart og
  - g) om ein reknar med at det kan bli behov for opplæring utover 3 år etter opplæringslova § 3-1 femte ledd.

Fylkeskommunen skal sjå til at den sakkunnige vurderinga er i samsvar med føresegnene i dette kapitlet.

Sosialtjenesteloven

§ 4-3a. Rett til individuell plan

- Den som har behov for langvarige og koordinerte tjenester, har rett til å få utarbeidet individuell plan. Planen skal utformes i samarbeid med brukeren, jf. § 8-4.
- Sosialtjenesten i kommunen skal samarbeide med andre tjenesteytere om planen for å bidra til et helhellig tilbud for den det gjelder.
- Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om hvem rettigheten gjelder for, og om planens innhold.

- Veileder til individuell plan
- Veileder om spesialundervisning

Sikring av god opplæring

1. Utarbeid IP når eleven går i 8.-9. klasse
  - Livssituasjonen etter vgs.
2. Etablere målsetninger for vgs.
  - Stram prioritering av akademiske, sosiale, selvhjelps- og yrkesfaglige ferdigheter
3. Planene bør inneholde strategier for å sikre seg mot feilvalg
4. Utarbeid IOP for hele vgs. IOP blir en delplan av IP
5. IOP må fokusere hvor opplæringen skal gis og hvem som skal gi opplæring
6. IOP revideres jevnlig. IP revideres etter behov